

Spoznajmo čmrlje in čebele samotarke

Opraševalci so pomembni za našo prehransko varnost

Ko govorimo o opraševanju, največkrat pomislimo samo na medonosno oziroma kranjsko čebelo. Ta je pomembna opraševalka, a še zdaleč ni edina. Vsaj polovico opraševanja v kmetijstvu namreč opravijo divji opraševalci, v naravi pa je njihov delež še precej večji.

Opraševanje žuželk je pomembno tako za kmetijstvo kot naravo oziroma biodiverziteto. Potrebuje ga namreč približno 80 % kmetijskih in divjih rastlin. Opraševanje ne vpliva samo na količino, ampak tudi na kakovost hrane. Ugotovili so, da se na cvetovih, ki so bolje oprašeni, razvijejo ne le večji, ampak tudi lepši, bolj obstojni in bolj hranljivi plodovi.

Divji opraševalci zmorejo več

Poleg medonosne čebele, ki je najbolj znana opraševalka, je bilo v Sloveniji doslej najdenih še več kot 570 vrst divjih čebel. Mednje sodijo čmrlji in čebele samotarke. Čmrlje gotovo poznate, verjetno pa ne veste, da v Sloveniji živi kar 35 vrst. Podobno kot medonosna čebela tudi čmrlji živijo v družinah, ki jih sestavljajo matica, delavke in del leta tudi samci. So pa družine čmrljev veliko manjše in štejejo največ nekaj sto osebkov, medtem ko je v čebelji družini več deset tisoč delavk. Druga razlika pa je, da so čmrlje družine kratkotrajne. Nastanejo pomladi in najkasneje jeseni propadejo. Pri čmrljih namreč prezimijo samo v zadnjem letu izlegle matice. Vsi čmrlji, ki jih vidimo zgodaj pomladi, so torej matice.

Nasprotno pa večina drugih divjih čebel živi samotarsko. Vsaka čebela skrbi za svoje gnezdo, ki je v luknji v lesu, v votlem rastlinskem stebelu ali tleh. V gnezdu samica pripravi zalogo hrane in odloži jajčeca, nato pa ga zapečati in skrb za potomstvo je tako zaključena. Pri večini vrst nova generacija iz gnezda izleti šele naslednje leto. So zelo raznolike. Najmanjše so velike samo tri milimetre in jih zlahka spregledamo, največje lesne čebele pa kar 25 mm.

Čmrlji in čebele samotarke so izvrstni opraševalci. Čmrlji na prvi pogled delujejo nerodni in počasni, a v resnici ni tako. Če jih opazujemo, vidimo, da so zelo hitri. V enakem času oprašijo dva do štirikrat toliko cvetov kot čebele, kljub hitrosti pa na cvetu pustijo več cvetnega prahu, kar je za opraševanje najpomembnejše. Cvet lahko tudi stresejo, kar še izboljša opraševanje, pri nekaterih rastlinah, npr. paradižniku pa je to nujno. So tudi zelo marljivi, oprašujejo od zgodnjega jutra do poznega večera. En čmrlj tako opravi veliko več dela kot ena čebela. Tudi čebele samotarke so izjemno učinkovite. Ena samotarka lahko opravi delo kar stotih medonosnih čebel.

Pomagajmo opraševalcem

Spremembe v okolju so opraševalce v zadnjih desetletjih zelo prizadele. Pisanih cvetočih travnikov je vedno manj. Ogrožajo jih tudi nepravilna uporaba pesticidov in bolezni. Čmrlji in čebele samotarke tudi vedno težje najdejo primerno mesto za gnezdenje.

Opraševalcem moramo zagotoviti hrano, prostor za gnezdenje in zdravo okolje. Ključno je ohranjanje pisanih cvetočih travnikov, ki so najpomembnejši življenjski prostor opraševalcev. Tako bodo imeli hrano tudi potem, ko bo sadno drevje odcvetelo. Na takih travnikih mnogi opraševalci tudi gnezdiijo. Samotarkam lahko pripravimo tudi gnezdilnice. Prehranske razmere lahko izboljšamo tudi s sejanjem medovitih rastlin. Če uporabljamo fitofarmacevtska sredstva, pa moramo ravnati strogo v skladu z navodili. Le tako bodo opraševalci lahko še naprej opravljali svoje pomembno poslanstvo.

Fotografija: Več informacij o opraševalcih in biodiverziteti najdete na spletni strani projekta Life Naturaviva, Biodiverziteta – umetnost življenja. Foto: D. Bevk

Avtor: dr. Danilo Bevk, Nacionalni inštitut za biologijo